ВОЄННА МОЛИТВА

То був час надзвичайно великого і радісного піднесення.

Точилася війна, і країна рвалась у бій, серце кожного палало священним вогнем патріотизму, гриміли барабани, грали оркестри, ляскали іграшкові пістолі, з сичанням і тріском у небо шугали пучки ракет; у руках і на простертих аж до виднокраю дахах, на балконах – усюди тріпотіло і майоріло на сонці ціле море прапорів. Щодень широким проспектом крокували загони молодих і збуджених добровольців, що красувалися своїми новими мундирами; коли вони, хвацько карбуючи крок, проходили повз сповнених гордощів батьків, матерів, сестер, коханих – ті вітали їх хрипкими від радісного хвилювання вигуками. Щовечора юрми людей, затамувавши подих, побожно слухали патріотичні промови, що западали у саму глибінь їхніх сердець, що викликали шквал оплесків і сльози – рясні, щирі сльози котилися по їхніх обличчях увесь час; у церквах священики закликали вірою і правдою служити вітчизні і так ото вже палко й велемовно молили бога війни допомогти у справедливій борні, що серед слухачів не було жодного, хто не пустив би сльозу.

Воістину це був радісний і чудовий час! І якщо якась купка диваків насмілювалась осуджувати війну або ставити під сумнів її справедливість, вони як стій одержували таке суворе й гнівне попередження, що ради власної безпеки вважали за краще згинути з очей і більше не ятрити душ патріотів.

Настала неділя – наступного дня батальйони мали вирушити на фронт; церква від ранку була переповнена добровольцями, їхні юні обличчя сяяли радістю від майбутніх військових звитяг, думками вони вже були на фронті – ось вони невпинно наступають, все сильніше і впертіше, навально атакують, блиск шабель, ворог біжить, паніка, хмари порохового диму, відчайдушна погоня, капітуляція! – а невдовзі

знову вдома: повернулися з війни героями, загартованими в битвах, всюди – бажані й обожнювані, всюди – золоті лаври і слава! Поруч добровольців їхні рідні й близькі – горді, щасливі! Вони викликали заздрощі у своїх сусідів і друзів, у котрих не було синів чи братів, щоб послати їх на поле слави здобути батьківщині перемогу або загинути смертю хоробрих. Служба божа тривала; священик прочитав відповідний розділ з Старого завіту, потім виголосив першу молитву; опісля загримів орган, що аж церква задвигтіла; в одностайному пориві усі встали, їхні очі палали, серця тріпотіли, небавом серед тиші залунав могутній поклик:

Всемогутній боже, на все твоя воля,

Грім – твій голос, і блискавка – твій меч!

Відтак розпочалася "велика" молитва. Ніхто не міг пригадати такої натхненної молитви. Молилися найбільше за те, щоб милосердний і всевладний господь оберігав хоробрих, молодих вояків наших, допомагав їм, був їм опорою і підтримкою у їх патріотичних діяннях; захищав у день битви і годину випробувань, благословляв своєю могутньою правицею, надихав їх силою і впевненістю, робив їх несхитними у кривавих січах; допоміг розтрощити ворога, дарував їм і їхній вітчизні нев’янучу доблесть і славу...

У цю хвилину в церкву ввійшов літній прочанин і неквапом почав пробиратись до головного вівтаря, його погляд був спрямований на священика, одяг на його довготелесій постаті сягав аж до п’ят, голова була непокрита, убілене сивиною волосся розкішними хвилями спадало на плечі, зморшкувате чоло було бліде, як у мерця. Супроводжуваний здивованими поглядами, він мовчки пробирався все далі, доки не піднявся на вівтар і не став у чеканні поряд з священиком. Не помітивши його присутності, зі стуленими повіками, той розчулено молився і нарешті завершив проповідь палким зверненням до бога "Благослови нашу зброю, даруй нам перемогу, господи боже наш, благодійнику і захиснику нашої вітчизни і прапора!" Прочанин торкнувся його руки і

знаком показав поступитись, що й зробив украй розгублений священик, а сам став на його місце за кафедрою. Якусь мить він розглядав заворожених прихожан очима, що палали якимось сатанинським вогнем, відтак низьким голосом мовив: "Я від престолу святого – з посланням самого господа бога!" Це було як грім з ясного неба, але якщо прочанин і відчув, як отетеріли прихожани, він незворушно продовжував: "Бог почув молитву слуги свого й пастора вашого і вчинить волю вашу після того, як я – його посланець – розтлумачу вам її значення, так би мовити, її повне значення. Ця молитва, як багато інших людських молитов, містить у собі більше, ніж розуміє її той, хто молиться, якщо, звичайно, він замислюється над її сутністю. Божий слуга і ваш прочитав молитву. Чи замислюється він над її значенням! І невже це тільки одна молитва! Ні – тут дві молитви: одну ви вже чули, а другу носите в серці своєму. Обидві дійшли до того, хто прислухається до всіх благань людських – висловлених і затаєних. Подумайте над цим і запам’ятайте. Якщо ви просите благодаті божої – начувайтесь! Ненароком ви можете накликати біду на вашого ближнього. Якщо ви просите життєдайного дощу на свої спраглі ниви, може, цим ви накликаєте кару божу на ниви вашого сусіда, яким не потрібний зайвий дощ, бо він зашкодить їм. Ви вже вислухали молитву пастора вашого – виголошену частину її. Господь бог доручив мені виголосити її другу частину, ту частину, яку ваш пастор, а також усі ви тільки палко повторюєте в серці своєму. Знали ви, за що молились? Ні, господь каже, не знали! Ви чули ці слова: "Даруй нам перемогу, господи боже наш!" Цього досить. Уся невиголошена молитва у цих багатозначних словах. Уточнення тут зайві. Коли ви молилися за перемогу, ви молилися за багато незгаданих наслідків, які несе з собою перемога, мусить нести, не може не нести. Ваша невиголошена молитва також дійшла до владики небесного, і він наказує мені втілити її в слова. Слухайте ж! "Володарю небесний, наші юні патріоти, кумири наших сердець ідуть у бій,– будь ти з нами! У думках своїх ми також покидаємо милі нашому серцю родинні вогнища і йдемо з ними нищити ворога. Господи, допоможи нам, щоб наші постріли рознесли у криваве клоччя їхніх вояк. І покриють вони трупами свої квітучі ниви. Захлини грім наших гармат у криках і стогоні їхніх патріотів. Допоможи нам, боже, лавиною вогню

спопелити їхні бідні оселі. Хай безутішне горе покрає серця їхніх ні в чім неповинних вдів, і хай бродять вони з дітьми під відкритим небом по пустелях своєї сплюндрованої країни, обірвані, голодні, спраглі, палимі спекою і січені лютою стужею, зневірені, замучені непосильною працею, благаючи у тебе смерті, як рятунку і позбавлення. Заради тих, хто на колінах благає тебе, боже, відніми у них надію, зроби нестерпним їхнє життя, продовж їхні поневіряння, обважни ходу їхню, ороси шляхи їхніми слізьми, обагри сніги кров’ю з поранених ніг їхніх. Во ім’я любові до тебе ми благаємо вчинити волю нашу, во ім’я тебе, хто сам є вічним джерелом любові, надійним захисником і розрадником усіх тих, хто в біді шукає твоєї допомоги з покорою і шанобою у серці. Амінь. (По хвилі мовчання). Ви цього мовчки благали у своїй молитві, якщо хочете, щоб так сталось, кажіть! Посланець Всевишнього чекає".

Згодом серед загалу утвердилася думка, що чоловік той був божевільний, бо слова його суперечили здоровому глуздові.

1904-05